

Moniulotteinen vastuullisuus

Hannele Keränen, YTT, osaamisaluejohtaja, Lapin ammattikorkeakoulu

Lapin korkeakoulukonsernin yhteisessä strategiassa on asetettu vuoteen 2030 tähtäävä kunnianhimoinen visio ”Luova edelläkävijä – vastuullinen arktinen korkeakoulu yhteisö”. Nykysuomen sanakirjassa vastuullisuuden käsite määritellään vastineen antamiseksi; siihen, että vastaamme siitä mitä puhumme ja mitä teemme. Käytännössä tämä tarkoittaa lupauksista kiinni pitämistä, lakien, normien ja arvojen kunnioittamista, luotettavuutta, toisista huolehtimista ja muiden auttamista. Vastuullisuus on myös osa eettistä toimintaa.

Miten vastuullisuus ilmenee? Ympäristöön, luontoon ja ihmisen toimintaan liittyvä vastuullisuus - tai sen puute – konkretisoituu muun muassa organisaatio- ja turvallisuuskulttuurissa, taloudenpidossa, johtamisessa ja sosiaalisena vastuuna. Hyvänä esimerkkinä toimii komission vihreän kasvun ohjelma (European Green Deal), joka patistaa koko Euroopan talouden ilmastotoimiin. Tämä tarkoittaa ilmastomuutokseen liittyvien kysymysten tarkastelua paitsi teollisuudessa, energiantuotannossa, rakentamisessa ja ruoan tuotannossa niin myös matkustamisessa, kulutuskäyttäytymisessä ja koulutuksessa.

Vastuullisuuden käsitteen moniulotteisuus tulee hyvin esille vuoden 2020 ensimmäisessä LUMEN-lehdessä. Artikkelit käsittelevät teemaa muun muassa kiertotalouden ja sivuvirtojen, yhteiskunnallisten tehtävien hoidon, johtamisen, liiketoiminnan ja viestinnän näkökulmista.

Vastuullisuus ympäristöön ja luontoon liittyvässä toiminnassa

Jouko Karinen tarkastelee ympäristöön ja luontoon liittyvää vastuullisuutta kaivannaisteollisuudessa syntyvien sivuvirtojen avulla. Kaivostoiminnassa syntyy erilaisia sivutuotteita, joita on aiemmin käsitelty lähinnä jätteinä. Kaivosten aiheuttamaan ympäristökuormitusta on kuitenkin saatu vähennettyä prosessoimalla erilaisia sivutuotteita vaarattomampaan muotoon. Samalla on edistetty kaivostoiminnan vastuullisuutta.

Aki Ranta ja Sanna Vinblad nostavat esille hevosenlannan hyödyntämisen eri muodoissa. Artikkeliki käsittelee lantaloiden lämmöntalteenottoa, kompostoidun hevosenlannan käyttö lannoituksessa tai maanparannuksessa kuin myös eläinten kuivikkeena. Hevostalleilla syntyy myös muita sivuvirtoja ja jätteitä, joiden vastuulliseen hyödyntämiseen Ranta ja Vinblad antavat hyviä vinkkejä.

Petri Mujeen artikkeli käsittelee vastuullista ja tehokasta eläinproteiinin tuotantoa esimerkkinä vesiviljely. Ruokatuotantoon liittyvät kysymykset ovat nousseet julkiseen keskusteluun ilmastonmuutoksen ja väestönkasvun myötä. Suomessa keskustelu tuntuu kärjistyneen kyllä – ei -asenteiden väliseen kiistelyyn lihansyönnistä. Mujeen mukaan kalanviljely on tehokas tuotantomuoto, minkä vuoksi se voisi olla yksi ratkaisu ympäristöä vähemmän kuormittavan eläinproteiinin tuottamiseen sen lähiluontoa rehevöittävästä vaikutuksista huolimatta.

Sanna Tyni ja Katri Hedriksson pohtivat, miten Lapin ammattikorkeakoulun kiertotalouteen liittyvän TKI-toiminnan kehittäminen nivoutuu osaksi alueellista vastuullisuutta. Artikkelissa tarkastellaan KiertoTKI-hankkeen ja Sitran rahoittamaan kierto- ja biotalouskeskuksen toimintaa ja eri toimijoiden roolia. Myös Saila-Inkeri Puukko tarkastelee kiertotaloutta ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan kautta. Hänen artikkelinsa käsittelee Kierto10-hanketta, jonka tavoitteena on popularisoida ja edistää kiertotaloustietoutta Meri-Lapin alueella. Artikkeliki esittelee erilaisia osallistavia menetelmiä ja kokeiluja, jotka kannustavat tarkastelemaan kestävään kehitykseen ja ilmastomuutokseen liittyviä näkökulmia rakentavasti ja innovatiivisesti.

Julkisen sektorin eri toimijoilla on monenlaisia yhteiskunnallisia tehtäviä, jotka heijastuvat muun muassa vastuun ottamiseen poliittisista päätöksistä ja vastuullisuuteen rahoituksen kohdentamisessa. Kalle Santala ja Reeta Sipola kirjoittavat vihreän talouden mahdollisuuksista pohjoisten alueiden elinvoimaisuuden turvaamisessa. Vihreän talouden edistäminen edellyttää puolueetonta tietoa vihreän talouden mahdollisuuksista; tieto resurssitehokkuudesta, ympäristöystävällisyydestä ja kiertotaloudesta tukee julkisen sektorin toimijoiden vastuullista päätöksentekoa.

Vastuullisuus yhteiskunnallisen tehtävän toteuttamisessa

Koulutusorganisaatioissa vastuullisuus kytkeytyy ennen kaikkea niiden toiminnan vaikuttavuuteen. Helena Kangastien artikkeli pohtii vastuullisuuden ulottuvuuksia; osaamisen, oppimisen ja uudistumiskyvyn lisäksi vastuullisuus ulottuu myös avoimen tieteen ja tutkimuksen toimintaperiaatteiden noudattamiseen. Jonna Löf nostaa esille vastuullisen yhteistyön ja sujuvien siirtymien merkityksen eri kouluasteiden välillä.

Marika Kunnari ja Taina Liu tarkastelevat vastuullisuutta sairaanhoitajan tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Heidän artikkelinsa keskittyy tarkastelemaan lääkehoidon opetusta ja sen kehittämistä, ja mikä merkitys yhteisillä pelisäännöillä ja eri osapuolten sitoutumisella yhteisiin käytäntöihin on potilasturvallisuuden kannalta. Anzelika Krastina ja Oliver Fuchs puolestaan pohtivat korkeakoulujen roolia opiskelijoiden työllistymisen kannalta. Heidän artikkelinsa painottaa erityisesti kansainvälisen liikkuvuuden merkitystä työelämässä tarvittavien kompetenssien kehittämisessä.

Vastuullisuus osana johtamista ja liiketoimintaa

Vastuullisuuden puute on usein tahatonta tai ajattelematonta toimintaa; vastuullisuuskysymyksiä ei ehkä ole osattu huomioida tai niitä ei nähdä kilpailu- ja menestystekijöinä. Jari Sarjan artikkeli tarjoaa kriittisen näkökulman verkkokaupan liiketoimintamalleihin. Hän rohkaisee muun muassa kuluttajia pohtimaan verkkokaupasta tilattujen tuotteiden palauttamiseen liittyviä ympäristövaikutuksia. Myös Petra Paloniemi tarkastelee kuluttajien vastuullisuutta. Hän pohtii jakamistalouden mahdollisuuksia ja haasteita erityisesti turvallisuuteen liittyvien näkökulmien kautta. Heidi Kaihua, Jenni Kemi ja Mari Vähäkuopus kirjoittavat vastuullisen johtamisen merkityksestä. Heidän artikkelinsa esittelee ”Positiivisesta työntekijäkokemuksesta kilpailuetua” -hanketta, joka keskittyy sosiaalisen vastuullisuuden huomioimiseen matkailualan yrityksissä työskentelevän henkilöstön näkökulmasta.

Vastuullisuus ja viestintä

Teema-artikkelit nostavat esille vastuullisuuden eri ulottuvuudet myös viestinnässä. Lappset Group Oy:n viestintäpäällikkö Irma Kuukasjärvi tarkastelee kolumnissaan vastuullisuutta kokonaisvaltaisena käsitteenä, joka kytkeytyy kestävään kehitykseen, eettisyyteen ja arvoihin, mutta myös arjen pieniin tekoihin, kuten kierrättämiseen ja energiankulutuksen

pienentämiseen. Kuukasjärvi painottaa myös vastuullisuudesta viestimistä ja sitä, että arjen teot ovat todellisia ja aitoja eivätkä näennäistä ”viherpesua”. Sisko Häikiö, Kati Koivunen ja Liisa Kokkarinen kirjoittavat vastuullisuusviestinnästä. Myös he painottavat konkreettisten tekojen ja kiinnostava sanoman merkitystä viestittäessä vastuullisuudesta. Heli Lohi tuo viestinnän vastuullisuuskeskusteluun toisenlaisen näkökulman pohtiessaan vastuullisen yhteisöviestinnän aineksia.

Lehden teema-artikkelit pohtivat vastuullisuuden teemaa monesta eri näkökulmasta. Vastuulliset teot ja valinnat ovat meidän kaikkien yhteinen asia ja osa jokaisen arkea. Artikkelit tarjoavat myös ajankohtaista tietoa muusta kehittämistoiminnasta, johon Lapin ammattikorkeakoulun asiantuntijat osallistuvat yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Lämmin kiitos kaikille kirjoittajille ja erityisesti vierailevalle kolumnistille Irma Kuukasjärvelle.

Hannele Keränen

teemapäätoimittaja, Lumen 1/2020